

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/143/2022
Identifikačné číslo spisu:	5119212896
Dátum vydania rozhodnutia:	26.10.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:5119212896.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne maloletej A. Ž., narodenej X. B. XXXX, U. XXX, zastúpenej Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, Bratislava, Laurinská 18, IČO: 30 807 549, proti žalovanému Základnej škole s materskou školou, U. XXX, Y.: XX XXX XXX, zastúpenému advokátkou JUDr. Janou Ftorkovou, Žilina, V. Spanyola, 8343/1A, o určenie porušenia zákazu diskriminácie, ospravedlnenie a náhradu nemajetkovej ujmy v sume 3 000 eur, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 7C/83/2019, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo 16. decembra 2021 sp. zn. 10Co/58/2021, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovanému náhradu trov dovolacieho konania priznáva v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“ event. „prvoinštančný súd“) rozsudkom zo dňa 27. júla 2020 č. k. 7C/83/2019-159 určil, že žalovaný porušil zákaz diskriminácie vo vzťahu k žalobkyni (I. výrok), uložil mu povinnosť verejne prostredníctvom internetovej stránky Základnej školy s Materskou školou v U. za porušenie zákazu diskriminácie ospravedlniť do 30 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti tohto rozhodnutia v nasledovnom znení: Základná škola s Materskou školou porušila zákaz diskriminácie podľa Zák. č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Antidiskriminačný zákon). Z uvedeného dôvodu sa Základná škola s materskou školou ospravedľňuje A. Ž. za porušenie zákazu diskriminácie vo vzťahu k jej osobe (II. výrok), žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 3 000 eur, a to do 3 dní po právoplatnosti tohto rozsudku (III. výrok) a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania proti žalovanému v celom rozsahu (IV. výrok).

1.1. Bolo nesporné, že žalovaný patrí do sústavy škôl, pričom aj v materskej škole sa poskytuje vzdelanie, ktoré je súčasťou ústavou garantovaného základného práva. Medzi stranami rovnako nebolo sporné, že maloletá žalobkyňa na účely školského zákona je dieťaťom so zdravotným znevýhodnením a že ku dňu 7. mája 2017 dovŕšila 5. rok veku. Okresný súd mal z dokazovania preukázané, že rozhodnutím riaditeľa žalovaného z 12. júna 2017 nebola žalobkyňa prijatá na predprimárne vzdelávanie v

školskom roku 2017/2018 s odôvodnením, že žalovaný neposkytuje výchovu a vzdelanie pre deti so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami, so zdravotným znevýhodnením, lebo nemá vytvorené vhodné podmienky.

1.2. Okresný súd konštatoval, že k žiadosti o prijatie zo 7. mája 2017 boli predložené požadované doklady - lekárske potvrdenie o zdravotnom stave z 10. mája 2017 a správa Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie so sídlom Komenského 2740, Kysucké Nové Mesto z 15. mája 2017. V zmysle tejto správy žalovaný posudzoval žalobkyňu ako dieťa so špeciálno-vzdelávacími potrebami, z jeho rozhodnutia však nevyplýva, o aké špeciálno-vzdelávacie potreby ide a aké podmienky by bolo potrebné pre žalobkyňu vytvoriť. Súčasne z danej správy/odporúčania potreba osobitných podmienok pre žalobkyňu ani nevyplýva. Hoci žalovaný tvrdil, že skúmal individuálne potreby žalobkyne, z jeho postupu to - podľa okresného súdu - nevyplýva. Zároveň opomenul, že v dotknutej správe je konštatované, že dieťa je v dobrej kondícii, prejavy hyperaktivity sú minimálne, enuréza aktuálne len nočná. Okresný súd priebežne uzavrel, že žalovaný nepreukázal (a to ani výpoveďou jeho štatutárneho zástupcu), aké skutočne špeciálne výchovnovzdelávacie potreby žalobkyňa vyžadovala a jeho tvrdenie, že prijatie žalobkyne by mohlo obmedziť práva ostatných detí zúčastnených na predprimárnom vzdelávaní, zostalo len v domnelej a hypotetickej rovine. Navyše, z lekárskeho potvrdenia o zdravotnom stave žalobkyne je zrejmé, že táto je spôsobilá navštevovať materskú školu - je zmyslovo, telesne a duševne zdravá, nevyžaduje mimoriadnu zdravotnú a výchovnú starostlivosť.

1.3. Súd prvej inštancie sa stotožnil so záverom verejnej ochrankyne práv, ktorá taktiež bola činná v dotknutej záležitosti, že potreby vyžadované žalobkyňou v zásade nevytvárajú na materskú školu špeciálne nároky v porovnaní s ostatnými deťmi. Uvedené potvrdila i materská škola v S. T., kam maloletá napokon nastúpila, vrátane toho, že maloletá môže/mohla navštevovať bežnú materskú školu v štandardne početnom kolektíve a nevyžaduje vytváranie žiadnych špeciálnych podmienok, okrem ľudského a citlivého prístupu personálu. Okresný súd podotkol, že žalovaný sa vôbec nevyporiadal s nárokom žalobkyne na prednostné prijatie do materskej školy; osobitne, ak v školskom roku 2017/2018 prijal do materskej školy 19 detí, ktoré nedovršili 5 rokov života, a teda na rozdiel od žalobkyne nemali nárok na prednostné prijatie. Obdobne žalobkyňa ako jediná spĺňajúca ďalšiu podmienku - trvalý pobyt v obci U. - nebola do materskej školy prijatá.

1.4. Súd prvej inštancie zdôraznil, že žalovaný nepreukázal, že nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaný teda tým, že neprijal žalobkyňu na predprimárne vzdelávanie len z dôvodu jej zdravotného postihnutia bez toho, aby skutočne skúmal možnosti vytvorenia podmienok s poukazom na jej individuálne potreby a bez preukázania snahy tieto podmienky vytvoriť, porušil právo žalobkyne na vzdelanie. Prvoinstančný súd mal za to, že nie je postačujúce len morálne zadost'učinenie vo forme verejného ospravedlnenia, keďže nedodržaním rovnakého zaobchádzania bola u žalobkyne znížená dôstojnosť a integrita fyzickej osoby ako ľudského jedinca. Žalovaný vytvoril pre osobu žalobkyne zahanbujúcu a ponížujúcu situáciu, diskrimináciou vyvolal pochybnosti o jej schopnosti absolvovať predškolskú výchovu, čo je mimoriadne znevažujúce. Zároveň sťažil prístup žalobkyne k predprimárnemu vzdelávaniu. Okresný súd prihliadol i na to, že žalovaný ani po upovedomení o vybavení podnetu zo strany verejnej ochrankyne práv nepristúpil k žiadnej sebareflexii a ani k žiadnemu ospravedlneniu. Nadväzne priznal žalobkyni tiež právo na primerané zadost'učinenie vo výške 3 000 eur.

1.5. O trovách konania rozhodol tak, že v spore plne úspešnej žalobkyni priznal proti žalovanému nárok na ich náhradu v celom rozsahu.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo 16. decembra 2021 sp. zn. 10Co/58/2021 rozsudok okresného súdu potvrdil vo výroku o určení, že žalovaný porušil zákaz diskriminácie vo vzťahu k žalobkyni a vo výroku o uložení povinnosti žalovanému verejne sa žalobkyni ospravedlniť (prvý výrok). Rozsudok okresného súdu zmenil vo výroku o náhrade nemajetkovej ujmy tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 500 eur a vo zvyšnej časti žalobu zamietol (druhý výrok) a žalobkyni priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (tretí výrok).

2.1. Odvolací súd na úvod svojich úvah zdôraznil, že v súdenom prípade ide o konanie, ktorého právnym základom sú ustanovenia zákona č. 365/2004 Z. z., t. j. antidiskriminačného zákona. Jedným z absolútne nosných princípov antidiskriminačnej legislatívy (tak medzinárodnej, ako i vnútroštátnej) je princíp prenesenia dôkazného bremena, v našej legislatíve vyjadrený v § 11 ods. 1, 2

antidiskriminačného zákona (citovaný v bode 32. napadnutého rozsudku). Povinnosťou osoby, ktorá namieta dotknutie jej práv porušením zásady rovnakého zaobchádzania (žalobca), je označiť osobu, o ktorej tvrdí, že porušila túto zásadu (žalovaný) a zároveň oznámiť súdu skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo. Nadväzne má dôkaznú povinnosť žalovaný preukázať, že predmetnú zásadu neporušil. V konkrétnostiach súdnej veci je nepochybné, že žalobkyňa označila subjekt, ktorý mal vo vzťahu k nej porušiť zásadu rovnakého zaobchádzania a súčasne jednoznačne definovala skutočnosti, na základe ktorých je dôvodné porušenie tejto zásady predpokladať. Takouto skutočnosťou je rozhodnutie žalovaného z 12. júna 2017 o neprijatí žalobkyne na predprimárne vzdelávanie v školskom roku 2017/2018, pričom z jeho odôvodnenia je zrejmé (čo deklaruje samotný žalovaný i v rámci odvolania), že dôvodom neprijatia je zdravotné znevýhodnenie žalobkyne. V dôsledku uvedeného došlo k presunu dôkazného bremena na žalovaného, ktorý bol povinný preukázať, že zásadu rovnakého zaobchádzania neporušil. To znamená, že neobstojí prioritná námietka odvolateľa o neunesení dôkazného bremena žalobkyňou, že on (žalovaný) porušil zásadu rovnakého zaobchádzania. Inými slovami, rozoberaný princíp prejednávania a rozhodovania antidiskriminačných sporov znamená, že nie žalobca preukazuje, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo, ale žalovaný preukazuje, že on svojim konaním (vrátane pasívneho konania, prípadne neutrálneho postoja) predmetnú zásadu neporušil. Dotknuté východisko v súdnej veci je určujúcim pre posúdenie všetkých súvisiacich okolností. Žalovaný svoje tvrdenie o neporušení zákazu rovnakého zaobchádzania postavil výlučne na vlastných vyjadreniach, podporených výpoveďou štatutárneho zástupcu. V danom smere však nebol dostatočne konkrétny vo vymedzení jedinečných skutkových okolností, ktoré mali osvedčovať ním tvrdené individualizované posudzovanie potrieb žalobkyne ako zdravotne znevýhodnenej osoby. Niet pochyb, že zo samotného rozhodnutia uvedené absolútne nevyplýva. Možno síce prisvedčiť žalovanému, že nemá bezprostrednú právnu povinnosť podrobne odôvodňovať zamietavé rozhodnutia, ale ak zvolí takýto postup - osobitne, ak za dôvod neprijatia zadefinuje zdravotné znevýhodnenie - musí si byť vedomý, práve pre ním samotným tvrdené dlhoročné skúsenosti jeho štatutárneho zástupcu, že sa vystavuje do značnej miery riziku dôkaznej núdze napríklad v rámci prípadného antidiskriminačného sporu. V súdnej veci sú významné len okolnosti bezprostredne sa viažuce k procesu rozhodovania o žiadosti žalobkyne o prijatie na predprimárne vzdelávanie v materskej škole. Dôkaznou povinnosťou žalovaného bolo preukázať, že v tomto štádiu si nepočínal diskriminujúco a že skutočne dôsledne vyhodnotil individuálne potreby žalobkyne spočívajúce v jej zdravotnom znevýhodnení a súčasne, ak dospel ku konkrétnemu záveru o potrebe špeciálno-vzdelávacích podmienok pre žalobkyňu, že tieto nebol spôsobilý zabezpečiť v rámci svojej materskej školy. Vo vzťahu k týmto zásadným okolnostiam svedkovia navrhnutí žalovaným, najmä v spojení s tým, k akým okolnostiam mali byť vypočúvaní, predstavujú nadbytočné/k podstate veci sa nevzťahujúce dôkazné návrhy. Náležite preto postupoval okresný súd, ak predmetné návrhy neakceptoval.

2.2. Žalovaný v otázke posúdenia žiadosti odkazuje výlučne na svojim charakterom subjektívny vyhodnocovací proces jeho štatutárneho zástupcu, ktorého podkladom boli len správa CPPPaP a lekárske potvrdenie. Z dotknutých dokladov však vyplýva presne opačný záver, ako prezentuje žalovaný; a to, že žalobkyňa je spôsobilá navštevovať bežnú materskú školu. Ak aj CPPPaP vo svojej správe popisuje súvislosti sledovania maloletej dotknutou inštitúciou od roku 2015, jednoznačne v rámci odporúčaní konštatuje zaradenie do bežnej materskej školy. Sprievodné odporúčania „potreba stimulácie komunikačných zručností, jemnej motoriky a výdrži pri cielej práci“ neobsahuje v sebe potrebu žiadnych špeciálno-vzdelávacích podmienok; naopak je štandardnou súčasťou predprimárneho vzdelávania. Napokon žalovaný v tomto smere ani bližšie netvrdí/skutkovo nevymedzuje, o aké (nad bežný štandard) činnosti v rámci vzdelávacieho procesu v materskej škole by malo ísť. Obdobne otázka zváženia (teda ani nie odporúčania) zaradenia žalobkyne do triedy mladších detí, nie je takou, ktorá by vylučovala prijatie žalobkyne do materskej školy. V dotknutých súvislostiach odvolací súd poukázal na určitú rozpornosť v prístupe žalovaného, ktorý v otázkach skutkových zistení ohľadne zdravotného stavu plne kopíruje vyjadrenia CPPPaP, ale v otázke odporúčaní označuje danú správu za subjektívne stanovisko a sám prijal opačný záver. Tvrdenia žalovaného o dôslednom posudzovaní individuálnych podmienok žalobkyne značne spochybňuje už vopred definovaná podmienka (vo všeobecných podmienkach prijatia do materskej školy), podľa ktorej do MŠ U. sa nezaradzujú deti so zdravotným znevýhodnením. Pokiaľ má žalovaný takto nastavené všeobecné pravidlo, nie je celkom uveriteľné, že sa

náležite individuálne zaoberať posúdením potrieb maloletej žalobkyne. Ak totiž už východiskovo (a priori, resp. „z princípu“) deti so zdravotným znevýhodnením do materskej školy neprijíma, nie je dôvodné predpokladať, že skutočne individuálne bude posudzovať žiadosť o prijatie dieťaťa, ktoré má takéto znevýhodnenie. Na preukázanie nediskriminovania žalobkyne - ak chcel byť v konaní úspešný - musel žalovaný v spore produkovať výrazne konkrétnejšie skutkové tvrdenia, a tie samozrejme, následne i preukázať. Žalovaný sa však zameriaval skôr iba na rôzne formulačné variácie svojho konštatívneho tvrdenia, že žalobkyňu nediskriminoval. Len na okraj odvolací súd v spojitosti so všeobecnými podmienkami prijatia detí do materskej školy v U., zverejnených štatutárnym zástupcom žalovaného aj na webových stránkach zriaďovateľa - Obce U., poukázal na to, že medzi podmienkami prijatia (ako bod 10) je uvedená požiadavka „udržať pozornosť, vedieť sa chvíľu sústrediť“. Zo správy CPPPpP je pritom zrejmé, že žalobkyňa dokáže cielene pracovať/sústrediť sa 20 minút, čo rozhodne spĺňa kritérium „udržať chvíľu pozornosť“, napriek tomu žalovaný i tento údaj zo správy CPPPpP vyhodnocuje v neprospech žalobkyne.

2.3. Nie je vylúčené, že aj z dôvodu nesprávneho východiska ohľadne (vlastného) dôkazného bremena, ktorému logicky predchádza bremeno konkrétnych skutkových tvrdení, žalovaný sa v rámci svojich vyjadrení nesústredil na podstatné okolnosti, t. j. jedinečné okolnosti vlastné len a výlučne procesu posúdenia žiadosti žalobkyne v júni 2017. Súčasťou rozhodujúceho dôkazu žalovaného - výpovede jeho štatutárneho zástupcu A. N. - je tak len minimum informácií viažucich sa k dotknutým určujúcim súvislostiam a ani tie nevykazujú náležitú mieru jedinečnosti. Na úkor podstaty súdnej veci sú vo výpovedi obsiahnuté informácie o tom, ako neskôr prebiehal a prebieha výchovnovzdelávací proces žalobkyne, ako neadekvátne reagovala stará matka žalobkyne na rozhodnutie o neprijatí, ako vo všeobecnosti funguje Materská škola v U., aké sú súvislosti jej financovania, k akým zmenám došlo v neskoršom období a podobne. Pokiaľ aj svedok vypovedal o tom, že i v danom čase mali v materskej škole deti, ktoré si vyžadovali individuálny prístup, bližšie túto potrebu prístupu nepopisuje, s výnimkou aspoň rámcového uvedenia potrieb vo vzťahu k dieťaťu, ktoré malo zrakovú vadu. Vôbec napríklad neuvádza, v čom by malo byť venovanie sa žalobkyne odlišné od individuálneho prístupu k dotknutým deťom a len veľmi skratkovito vyslovuje záver, že potreba venovania sa individuálne žalobkyne by išla určite na úkor ostatných detí. Obdobne uvádza, že na jeseň 2017 by si žalobkyňa bola mohla podať opakovanú žiadosť a pokiaľ by im nejaké dieťa medzičasom „vypadlo“, tak by ju mohli prijať. Ani v danej spojitosti neuvádza nič dostatočne konkrétne vo vzťahu k zdravotnému znevýhodneniu žalobkyne, čo by podmieňovalo takto avizovanú zmenu postoja žalovaného. Odvolací súd, zhodne so súdom prvoinštančným, konštatoval, že akákoľvek diskriminácia je už zo svojej povahy pre dotknutú fyzickú osobu ponížujúca. Bez ohľadu na to, že neobstojí do určitej miery až stotožňovanie náhrady nemajetkovej ujmy pri ochrane osobnosti podľa Občianskeho zákonníka s nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy v prípade diskriminácie, aj z rozhodnutia najvyššieho súdu zdôrazňovaného žalovaným je zrejmé, že určujúcim je objektívne hľadisko; či konkrétne správanie je objektívne spôsobilé podmieniť ujmu na právach - zasiahnuť do práv a oprávnených záujmov chránených antidiskriminačnou legislatívou. Skutočnosť, či v konkrétnom prípade naozaj k takémuto zásahu došlo, nie je preto určujúca. V danej spojitosti odvolací súd dodal, že pri opačnom nazeraní aj v prípade žalôb o ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka dochádza neraz k neúnosnému paradoxu. Ak je zasiahnuté do osobnostných práv osoby skutočne morálne silnej, s náležitou dávkou vnútornej integrity a stabilnou povestou v spoločnosti/v komunite, faktické prejavy zásahu sú/môžu byť mizivé; čo by znamenalo, že dotknutý neoprávnený zásah má nízku (ba až žiadnu) intenzitu. Naproti tomu, ak identický zásah smeruje voči osobe s nízkym morálnym kreditom, prejaví sa takmer bezprostredne na jej sociálnom či spoločenskom statuse. Pri preferencii subjektívnych/konkrétnych dopadov by tak dochádzalo (a občas v súdnej praxi stále dochádza) k neakceptovateľným záverom o tom, že „slušný človek“ musí zniesť oveľa väčšiu mieru neoprávneného zásahu do svojich osobnostných práv ako človek, ktorého morálny, či profesionálny profil zďaleka nevykazuje ani úroveň bežného štandardu. Nadväzne i zásah do práva žalobkyne na rovnaké zaobchádzanie je nutné z objektívnych kritérií vnímať ako zásadne znevažujúci, spochybňujúci jej schopnosť absolvovať predškolskú výchovu. Ide o nežiaduci zásah do veľmi subtilnej formy duševného prežívania maloletého dieťaťa. To, že priamo maloletá žalobkyňa - našťastie - nebola svedkom rozhovorov, resp. rokovaní, pri ktorých bol takýto diskriminačný záver vyslovený/preberaný, na uvedenom konštatovaní nič nemení. Z dotknutých dôvodov aj odvolací súd považoval za nevyhnutné priznať žalovanej tiež nárok na náhradu nemajetkovej ujmy.

2.4. Neobstojí odvolacia námietka žalovaného o nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku. Vo svojej podstate ide o nesúhlas žalovaného s výsledkom sporu, a nie o náležité namietanie konkrétnych úvah, východísk a z nich rezultujúcich záverov prijatých okresným súdom pri posúdení prejednávaneho prípadu. Len v záujme komplexnosti odvolací súd dodal, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia (ako súčasť základného práva na spravodlivý súdny proces, resp. ústavného práva na súdnu a inú právnu ochranu) neznamená, že súd musí rozhodnúť podľa predstáv konkrétného účastníka, čo sa v plnej miere vzťahuje aj na predstavu o obsahu súvisiaceho odôvodnenia. Zatiaľ čo pri náhrade nemajetkovej ujmy v prípade ochrany osobnosti sankčný rozmer je až terciálny, v prípade náhrady nemajetkovej v spojitosti s porušením zásady rovnakého zaobchádzania ide (osobitne v medzinárodných normách - napr. čl. 17 veta druhá Smernice Rady 2000/78/ES; či čl. 14 veta druhá Smernice Rady 2004/113/ES - i explicitne vyjadrenú) o súčasť primárneho účelu priznania náhrady nemajetkovej ujmy. Ak má byť i tento nástroj potierajúcim diskrimináciu v spoločenských vzťahoch, musí ísť o sankciu odstrašujúcu a odradzujúcu. Napriek uvedenému východisku odvolací súd zohľadnil tiež širšie súvislosti súdnej praxe v Slovenskej republike, v rámci ktorej sa náhrada nemajetkovej ujmy a antidiskriminačných sporoch pohybuje skôr v stovkách, než v tisícoch eur. Zároveň s prihliadnutím na subjekt žalovaného a jeho (ako súčasť školského systému) vo všeobecnosti známe poddimenzované financovanie za primeranú (a zároveň i z pohľadu sankčného rozmeru efektívnu) výšku náhrady nemajetkovej ujmy odvolací súd ustálil sumu 1 500 eur. V danom smere zmenil napadnutý rozsudok vo výroku o náhrade nemajetkovej ujmy a vo zvyšnej časti (nad 1 500 eur a do sumy 3 000 eur) žalobu zamietol.

2.5. V reakcii na odvolacie námietky žalovaného odvolací súd uviedol, že kritéria vymedzené v § 9 ods. 3 antidiskriminačného zákona sú len demonštratívne; to znamená, že nevylučujú zohľadnenie aj iných okolností. Takýmito okolnosťami - aj vzhľadom na nezanedbateľný sankčný rozmer náhrady nemajetkovej ujmy - určite môže byť tiež neskoršie správanie subjektu, ktorý zásadu rovnakého zaobchádzania porušil, či schopnosť jeho (seba)reflexie vlastného správania. Nakoľko odvolací súd (hoci iba čiastočne) zmenil rozsudok okresného súdu, v zmysle § 396 ods. 1, 2 CSP rozhodoval o nároku na náhradu trov celého (prvoinštančného i odvolacieho) konania.

2.6. Nakoľko ku zmene napadnutého rozsudku došlo „len“ v otázke výšky priznania nemajetkovej ujmy, ktorá je závislá od úvahy súdu, je žalobkyňa naďalej procesnou stranou, ktorá mala v spore plný úspech. Prioritným je totiž potvrdenie určenia, že konaním žalovaného došlo vo vzťahu k žalobkyni k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania (teda v základe uplatňovaného nároku), ktoré konanie si vyžiadalo tak potrebu ospravedlnenia, ako aj priznania náhrady nemajetkovej ujmy. V dotknutom duchu k výkladu súvisiacich procesných ustanovení (najmä § 255 ods. 1, 2 CSP) pristupuje i ústavný súd - bližšie napr. Nález sp. zn. III. ÚS 475/2018 zo 4. februára 2021. Plnému úspechu žalobkyne v súdenom spore následne zodpovedá jej nárok voči žalovanému na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

3. Proti zamietajúcemu výroku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, v ktorom žiadala, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil v časti, v ktorej súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o náhrade nemajetkovej ujmy tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 500 eur a vo zvyšnej časti žalobu zamietol, a aby vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

3.1. Prípustnosť dovolania odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.2. V odôvodnení dovolania uviedla, že podľa jej názoru rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Touto právnou otázkou je určenie výšky nemajetkovej ujmy, na ktorú si žalobkyňa uplatnila nárok v zmysle § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) (ďalej ako „antidiskriminačný zákon“), s ohľadom na dostupnú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej ako „SDEÚ“). Odvolací súd zohľadnil tiež širšie súvislosti súdnej praxe v SR, v rámci ktorej sa náhrada nemajetkovej ujmy v antidiskriminačných sporoch pohybuje skôr v stovkách než v tisícoch eur. Zároveň s prihliadnutím na subjekt žalovaného, a jeho (ako súčasť školského systému) vo všeobecnosti známe poddimenzované financovanie, za primeranú (a zároveň i z pohľadu sankčného rozmeru efektívnu) výšku náhrady nemajetkovej ujmy odvolací súd ustálil na sumu 1 500 eur. V danom smere zmenil napadnutý rozsudok a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. V reakcii na odvolacie námietky žalovaného odvolací súd uviedol, že kritéria vymedzené v § 9 ods. 3 antidiskriminačného zákona sú len

demonštratívne; to znamená, že nevylučujú zohľadnenie aj iných okolností. Takýmito okolnosťami aj vzhľadom na nezanedbateľný sankčný rozmer náhrady nemajetkovej ujmy určite môže byť tiež neskoršie správanie subjektu, ktorý zásadu rovnakého zaobchádzania porušil, či schopnosť jeho (seba)reflexie vlastného správania. Z ustanovení antidiskriminačných smerníc Európskej únie upravujúcich požadovaný následok porušenia zákazu diskriminácie zo strany zodpovedných subjektov vyplýva jednoznačný cieľ zabezpečiť obetiam také prostriedky právnej ochrany, ktoré budú mať odradzujúci a sankčný charakter a ktoré im budú garantovať nárok na primeranú náhradu vzniknutej ujmy. V tejto súvislosti mala za to, že je nutné upriamiť pozornosť na napadnutý výrok rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý, podľa názoru žalobkyne, ak nie je v priamom rozpore s cieľmi antidiskriminačných smerníc Európskej únie, tak minimálne tieto ciele nenapĺňa. V záujme zachovania princípu právnej istoty je nepochybne potrebné, aby súd pri svojom rozhodovaní prihliadal tiež na súdnu prax SR. Žalobkyňa je ale toho názoru, že všeobecné odkázanie na túto súdnu prax, v rámci ktorej sa náhrada nemajetkovej ujmy v antidiskriminačných sporoch pohybuje skôr v stovkách než v tisícoch eur, bez uvedenia konkrétnych rozhodnutí a dôvodov, prečo je práve takáto súdna prax správna, neobstojí. Žalobkyňa tiež považuje prihliadanie súdu na údajné poddimenzované financovanie žalovaného za nerelevantné vo vzťahu k rozhodovaniu o určovaní výšky nemajetkovej ujmy. Pripustenie uplatňovania tohto kritéria pri rozhodovaní o výške priznanej nemajetkovej ujmy by mohlo mať ďalekosiahle negatívne dôsledky vo vzťahu k uplatňovaniu nárokov obetí nerovnakého zaobchádzania. Takýto prístup by predstavoval istotu pre osobu porušujúcu zákaz diskriminácie, že súd ju prizná obeti iba v takej výške, ktorá bude pre ňu prijateľná. Žalobkyňa je toho názoru, že uplatňovanie tohto kritéria súdmi by tak nevedlo k odradeniu subjektov od porušovania zákazu diskriminácie, ale naopak by ich k takémuto konaniu posmeľovalo. Inými slovami, ak súd neprizná žalobkyni nárok na náhradu peňažnej satisfakcie v ňou pôvodne uplatnenom plnom rozsahu, žalovaný by v budúcnosti mohol v obdobnom prípade zaujať postoj „v minulosti nám to prešlo bez významných finančných dopadov, môžeme diskriminovať opäť“.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že z dôvodu neexistencie dovolacieho dôvodu použitého v dovolaní žalobkyne, žalovaný dovolaciemu súdu navrhol dovolanie odmietnuť a žalovanému priznať nárok na náhradu trov dovolacieho konania vrátane trov právneho zastúpenia v rozsahu 100 %.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť, pretože smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je procesne prípustné.

6. Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľka vyvodila jeho prípustnosť z ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Touto právnou otázkou je určenie výšky nemajetkovej ujmy, na ktorú si žalobkyňa uplatnila nárok v zmysle § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov [antidiskriminačný zákon (ďalej ako „antidiskriminačný zákon“)], s ohľadom na dostupnú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej ako „SDEÚ“).

7. Podľa § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu

práva na spravodlivý proces.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu, a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

14. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

15. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, nie skutková otázka. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine, ako aj o otázku procesnoprávnu, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a

interpretácii procesných ustanovení.

16. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, nevymedzí právnu otázku, ktorá v dovolacom konaní ešte nebola vyriešená, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na predpokladoch alebo domnienkach, ktorú otázku a ktoré rozhodnutia mal dovolateľ na mysli, v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo byť neefektívne a nedosahujúce zákonom predpokladaný cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky a nekonkretizovania podstaty právnej otázky, nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd. V opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný svojvoľný dovolací prieskum priechiaci sa nielen, vo všeobecnosti, novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale konkrétne aj cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (porovnaj 3Cdo/6/2017, 1Cdo/106/2018).

17. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a b/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.

18. Z dovolania nie je zrejmé, akú právnu otázku dovolateľka chce riešiť, nakoľko právna otázka ňou vymedzená je hypotetická, nespĺňajúca atribúty právnej otázky, a tak následne ani dovolací súd nemohol vyhodnotiť, či táto právna otázka už bola dovolacím súdom vyriešená alebo nie. Dovolací súd opakovane zdôrazňuje, že sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu veci významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

19. Za týchto okolností dovolací dôvod nebol vymedzený spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP, a teda dovolateľka žiadnym spôsobom nevyargumentovala existenciu dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ktorý v dovolacom prejave uviedla. Absenciu takej náležitosti považuje CSP za dôvod pre odmietnutie dovolania [§ 447 písm. f) CSP].

20. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.